

29 травня 2026 р.

АНАЛІЗ ЗАКОНОПРОЄКТУ
«Про внесення змін до статті 15 "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України
"Про гуманітарну допомогу" щодо розширення переліку набувачів гуманітарної
допомоги на період дії воєнного стану»
№ 15250 від 15.05.2026

ІНІЦІАТОРИ ЗАКОНОПРОЄКТУ

Кабінет Міністрів України

ЗАГАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ

Повномасштабна війна суттєво збільшила ризики виникнення пожеж, аварій та інших надзвичайних ситуацій на об'єктах критичної й стратегічної інфраструктури. Значна частина таких об'єктів належить до категорій цивільного захисту особливої важливості, першої або другої категорії та охороняється державними пожежно-рятувальними підрозділами на договірних засадах.

Водночас чинна модель гуманітарної допомоги не дозволяє суб'єктам господарювання, які забезпечують функціонування таких об'єктів, отримувати гуманітарну допомогу у вигляді пожежної техніки та спеціального обладнання для забезпечення діяльності пожежно-рятувальних підрозділів, що фактично обслуговують їхні об'єкти.

Законопроект спрямований на усунення цієї прогалини шляхом розширення переліку отримувачів і набувачів гуманітарної допомоги.

СУТЬ ЗАПРОПОНОВАНИХ ЗМІН

Законопроект пропонує:

- розширити перелік отримувачів та набувачів гуманітарної допомоги на період дії воєнного стану шляхом включення суб'єктів господарювання, віднесених до категорій цивільного захисту (особливої важливості, першої чи другої категорій), що підлягають охороні від пожеж державними пожежно-рятувальними підрозділами (частинами) Оперативнорятувальної служби цивільного захисту;
- надати можливість суб'єктам господарювання, віднесеним до категорій цивільного захисту (особливої важливості, першої та другої категорій), отримувати гуманітарну допомогу для забезпечення діяльності пожежно-рятувальних підрозділів;
- визначити окремий перелік майна, яке може визнаватися гуманітарною допомогою (пожежні автомобілі, спеціальне обладнання, оснащення, вогнегасні речовини);
- встановити обмеження щодо відчуження або передачі отриманої гуманітарної допомоги;
- надати Кабінету Міністрів повноваження визначити порядок отримання, передачі та обліку такої допомоги;
- закріпити, що використання такої гуманітарної допомоги не вважається використанням з метою отримання прибутку.

ПОЗИТИВНІ АСПЕКТИ ЗАКОНОПРОЄКТУ

Законопроект містить низку положень, які можуть мати позитивний ефект для організацій громадянського суспільства:

1. Посилення захисту критичної інфраструктури. Законопроект створює механізм оперативного залучення спеціалізованої техніки для підприємств, діяльність яких має критичне значення для економіки, енергетики, обороноздатності та функціонування держави.

2. Зменшення бюджетного навантаження. Пропонований механізм дозволяє залучати міжнародну гуманітарну допомогу без додаткових видатків державного бюджету та без необхідності фінансування закупівлі дорогої техніки за рахунок держави.

3. Підвищення ефективності реагування на надзвичайні ситуації. Належне оснащення пожежно-рятувальних підрозділів може скоротити час реагування та мінімізувати масштаби потенційних збитків.

4. Узгодження з воєнними реаліями. В умовах воєнного стану класичні підходи до визначення набувачів гуманітарної допомоги можуть бути недостатніми. Законопроект адаптує систему гуманітарної допомоги до потреб цивільного захисту.

5. Збереження цільового характеру допомоги. Проект містить спеціальні обмеження щодо передачі та використання майна, що знижує ризики його нецільового використання.

Для міжнародних партнерів законопроект може розширити можливості підтримки сектору цивільного захисту. ОГС, які ввозять гуманітарну допомогу у вигляді основних та спеціальних пожежно-рятувальних автомобілів, пожежно-технічного обладнання та оснащення, вогнегасних речовин законопроект передбачає передачу їх критично важливим підприємствам, які мають стратегічне значення для економіки й безпеки держави - суб'єктам господарювання першої та другої категорій цивільного захисту, що підлягають охороні від пожеж державними пожежно-рятувальними підрозділами. Водночас для гуманітарних організацій можуть виникати додаткові питання щодо відповідності допомоги гуманітарним принципам, пріоритетності розподілу ресурсів та перевірки кінцевих користувачів.

НЕГАТИВНІ АСПЕКТИ ЗАКОНОПРОЄКТУ

Попри декларовану мету, законопроект містить значні системні ризики:

1. Розмивання концепції гуманітарної допомоги, оскільки законодавство про гуманітарну допомогу традиційно орієнтоване на підтримку населення, громад, неприбуткових організацій і державних органів. У свою чергу, розширення кола набувачів на комерційні суб'єкти може створити ризик поступового відходу від первинної концепції гуманітарної допомоги.

2. Ризики непрямой державної підтримки окремих підприємств. Законопроектом фактично створюється механізм отримання дороговартісних активів суб'єктами господарювання, що потенційно може викликати дискусії щодо конкурентного середовища та переваг окремих підприємств.

3. Невизначеність механізмів контролю внаслідок запропонованого механізму делегування значної частини процедур Кабінету Міністрів України.

До прийняття підзаконних актів залишаються невизначеними:

- критерії розподілу допомоги;
- порядок обліку;
- механізми контролю;
- відповідальність за порушення.

4. Можливість виникнення конфлікту інтересів між публічними та приватними цілями. Запропоновано, що державні пожежно-рятувальні підрозділи виконують функції цивільного захисту держави, однак техніка фактично може використовуватися для охорони приватних або корпоративних об'єктів.

5. Ризики неоднозначного тлумачення окремих категорій. Формулювання щодо суб'єктів, «віднесених до категорій цивільного захисту», може викликати практичні питання щодо підтвердження статусу та кола потенційних набувачів.

ВИСНОВОК

Законопроект спрямований на вирішення реальної проблеми недостатнього матеріально-технічного забезпечення пожежно-рятувальних підрозділів, які забезпечують захист стратегічних об'єктів держави.

Запропоновані зміни можуть позитивно вплинути на стійкість критичної інфраструктури, підвищити рівень пожежної безпеки та зменшити навантаження на державний бюджет.

Водночас законопроект потребує додаткового доопрацювання в частині деталізації механізмів контролю, запобігання потенційним зловживанням, уточнення статусу кінцевих набувачів, мінімізації ризиків використання гуманітарних механізмів для створення конкурентних переваг окремим суб'єктам господарювання.

З огляду на це, законопроект може бути підтриманий концептуально, однак потребує уточнення механізмів реалізації та контролю.